

UNA PLOMA D'AIGUA

Diàleg intergeneracional al Museu Agbar de les Aigües

Rosa Eva Campo
rosaevac@yahoo.es

"Sempre m'ha sorprès aquesta denominació tan aèria en relació a l'aigua: el cabal mesurat en plomes... Perquè, en efecte, una ploma no era una mesura de volum, sinó de cabal. Resulta molt revelador. L'aigua era vista com una cosa fluent, com una fracció del riu que discorre sense aturar-se mai."

Ramón Folch¹

Fins a mitjans del segle XX cada família de Barcelona contractava un determinat cabal d'aigua, la intensitat de la qual es mesurava en plomes, perquè de manera ininterrompuda omplís el seu dipòsit particular.

El títol de l'activitat, *Una ploma d'aigua*, fa referència a la història del subministrament d'aigua al llarg del segle XX a Barcelona, però també és, tal com argumenta Ramón Folch, una metàfora del dinamisme que, com l'aigua que flueix, volem atorgar a una activitat que va posar en marxa, la tardor del 2006, un nou programa d'activitats especialment dissenyat per a persones de la tercera edat en el Museu Agbar de les Aigües de Cornellà de Llobregat.

El Museu es troba en un entorn privilegiat, el recinte de la Central Cornellà, la planta original de la qual va ser construïda per a l'extracció d'aigua de l'aquífer del riu Llobregat i el seu bombament cap a la ciutat i l'àrea metropolitana de Barcelona a principis del segle XX i que encara està en funcionament.

¹ Ramón Folch. *Torres y Tiempo*. Museu Agbar de les Aigües. Fundació Agbar. Barcelona, 2006. p.117.

La central, ubicada en un extens espai verd, engloba diversos edificis, dipòsits i pous d'extracció.

L'edifici principal d'estil modernista, dissenyat per l'arquitecte Josep Amargós i Samaranch l'any 1909, alberga al seu interior gran part de la maquinària original corresponent a la Sala de Calderes, la Sala Elèctrica i la Sala de Màquines, espai on conviuen les antigues bombes d'impulsió amb les que es troben actualment en funcionament, de motor elèctric.

Conscients que aquest ric patrimoni industrial no aconsegueix el seu autèntic valor fins al moment en què prenem en consideració els processos socials que van intervenir a l'origen i posterior evolució, ens preguntem quina podia ser l'estratègia més adequada per comunicar el seu veritable significat.

D'aquesta inquietud i de la percepció d'aquest patrimoni com a herència viva, va néixer el projecte de vincular el patrimoni històric i cultural de la Central amb la història personal de diverses generacions de veïns de Cornellà.

En primer lloc ens dirigim a la generació amb la qual podíem compartir més experiències, donada la seva relació amb la Central, bé com a antics treballadors o, simplement, com a veïns d'una institució present al municipi des de fa més de cent anys.

Però, com acostar-nos a aquest col·lectiu?. Ens varem plantejar l'activitat partint d'un concepte d'educació entesa com un acte de comunicació, una via de doble direcció en la qual els educadors i educadores del museu havien d'actuar com mediadors en una conversa, en un intercanvi d'experiències i de records motivant els participants a acostar-se a la seva pròpia memòria.

Per crear un clima adequat i distès varem proposar al grup iniciar la visita a la Central amb una tertúlia entorn una taula i una tassa de cafè.

En aquest context, la conversa, en la que inevitablement sorgeix el tema de la història de la Central, gira fonamentalment entorn a les experiències quotidianes relacionades amb l'ús domèstic de l'aigua. Un tema prou obert, amb el que tots hi tenim un estret vincle, i que, per tant, permet la participació de tots els assistents independentment del seu origen, edat o nivell cultural. D'aquesta manera aconseguim que el diàleg ens condueixi molt més enllà de l'aspecte tècnic de la història del subministrament de l'aigua i ens endinsi en aspectes lligats amb les relacions socials.

Per animar la conversa disposem d'un vell bagul ple d'objectes evocatius. Una antiga taula de rentar roba dispara els records de les dones entorn al safareig públic, aquell que estava ubicat a Cornellà, però també el de Barcelona, el de Còrdova... de manera que els objectes adquireixen un valor simbòlic que estreny els llaços afectius, per la qual cosa de sobte descobrim que tots aquests contextos sumen una identitat cultural comú emotiva on la nostra memòria personal s'uneix a la memòria col·lectiva.

A la taula li segueix un vell comptador, postals de Cornellà de principis de segle, el repartidor de plom que distribuïa l'aigua als diferents dipòsits d'una mateixa escala de veïns... Tal com argumenta Eilean Hooper-Greenhill² varem comprovar que aquests objectes han aconseguit captar l'atenció i han involucrat al públic en una conversa en la qual també participen, mitjançant fragments literaris, Mercè Rodoreda o Terenci Moix.

On guardarem el fruit de la tertúlia? Deixarem esvaïr-se el record? No traspasarem cap herència a les generacions futures?

Damunt la taula de la tertúlia distribuïm postals en les quals apareix la fotografia de cadascun dels objectes que han motivat la conversa i un espai en blanc. És el moment de transmetre el nostre llegat, així que

² Eilean Hooper-Greenhill. Los museos y sus visitantes. Ed. Trea. Gijón, 1998. P.202.

invitem els participants a escriure un record, un missatge o una reflexió en relació amb l'ús domèstic de l'aigua, que tindrà com a destinataris els nostres nens i nenes, una generació que ha nascut amb l'aigua corrent implantada a casa seva i que ignora l'existència de les dificultats per aconseguir-la.

Aquests postals, un arxiu de records, formaran part en un futur d'una exposició al museu a la que s'invitarà a participar-hi, també, a les generacions més joves, per tal que es converteixi, així, en un espai d'intercanvi d'experiències, una oportunitat d'encontre i de diàleg.

Després de la tertúlia l'activitat continua amb la visita a diverses instal·lacions de la Central, entre elles, l'edifici modernista on hi descobrim part de la maquinària original i, també, gràcies a documents, objectes i fotografies de diferents èpoques, un fragment del que va ser la vida quotidiana dels seus treballadors donant veu, de nou, a aquells que foren protagonistes i destinataris d'aquest patrimoni.

Prioritzar el pols quotidià, la història humana de la Central, fa que aquest patrimoni prengui sentit i que el públic se senti còmode i còmplice dels continguts de l'activitat.

La clau del seu èxit rau, segons l'opinió dels propis participants, en el fet que es tracti d'una activitat on s'explica "la nostra pròpia història". Una història personal i a la vegada col·lectiva en la que nosaltres, en tant que educadors, intentem servir de pont perquè, tal hi com plantegen Ballart i Tresserras³, la memòria cultural connecti i enriqueixi diverses generacions.

ROSA EVA CAMPO

Co-responsable del Servei Educatiu del Museu d'Art de Girona i col·laboradora, entre d'altres entitats, de Caixaforum i el Museu Agbar dels Aigües, per a qui va dissenyar el projecte Una ploma d'aigua en 2006.

³ J. Ballart y J.J. Tresserras. Gestión del patrimonio cultural. Ariel. Barcelona, 2001.

L'activitat Una ploma d'aigua forma part de la programació actual d'activitats educatives del Museu Agbar dels Aigües. Per a més informació: www.museudelesaiques.com